POSTANOWIENIE TRYBUNAŁU (szósta izba)

z dnia 10 lipca 2008 r. *

W sprawie C-156/07

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Consiglio di Stato (Włochy) postanowieniem z dnia 24 października 2006 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 21 marca 2007 r., w postępowaniu:

Salvatore Aiello i in.

przeciwko

Comune di Milano i in.,

przy udziale:

Euromilano SpA,

Metropolitana milanese SpA,

* Język postępowania: włoski.

TRYBUNAŁ (szósta izba),

w składzie, L. Bay Larsen, prezes izby J.C. Bonichot, (sprawozdawca) i C. Toader, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Mazák,
sekretarz: R. Grass,

po powiadomieniu sądu krajowego, że Trybunał zamierza orzec postanowieniem z uzasadnieniem zgodnie z art. 104 § 3 akapit drugi regulaminu,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego,

wydaje następujące

Postanowienie

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne

(Dz.U. L 175, s. 40), zmienionej dyrektywą Rady 97/11/WE z dnia 3 marca 1997 r. (Dz.U. L 73, s. 5, zwanej dalej „dyrektywą 85/337").

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między M. Aiello i in. i Comune di Milano i in. w przedmiocie budowy drogi łączącej niektóre północne dzielnice Mediolanu.

Ramy prawne

3 Artykuł 1 ust. 2 dyrektywy 85/337 stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

[…]

»zezwolenie na inwestycję« [oznacza]:

decyzję właściwej władzy lub władz, na podstawie której wykonawca otrzymuje prawo do wykonania przedsięwzięcia".

4 Artykuł 1 ust. 4 dyrektywy 85/337 przewiduje:

„Przedsięwzięcia służące obronie narodowej nie są objęte niniejszą dyrektywą”.

5 Zgodnie z art. 1 ust. 5 dyrektywy 85/337:

„Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do przedsięwzięć, których szczegółowe rozwiązania zostały przyjęte przez szczególny akt ustawodawstwa krajowego, ponieważ cele tej dyrektywy, łącznie z dostarczeniem informacji, są osiągane w procesie ustawodawczym”.

6 Artykuł 2 ust. 1 dyrektywy 85/337 przewiduje:

„Państwa członkowskie przyjmują wszystkie niezbędne środki, aby zapewnić, że przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko naturalne, między innymi z powodu ich charakteru, rozmiarów lub lokalizacji podlegają wymaganiom w celu uzyskania zezwolenia na inwestycję i ocenie w odniesieniu do ich skutków, przed udzieleniem zezwolenia. Przedsięwzięcia te określa art. 4”.

7 Artykuł 2 ust. 3 dyrektywy 85/337 przewiduje:

„Bez uszczerbku dla art. 7 państwa członkowskie mogą w wyjątkowych przypadkach wyłączyć określone przedsięwzięcie w całości lub w części spod przepisów ustanowionych w niniejszej dyrektywie".

8 Artykuł 4 dyrektywy 85/337 przewiduje:

„1. Z zastrzeżeniem art. 2 ust. 3 przedsięwzięcia wymienione w załączniku I podlegają ocenie zgodnie z art. 5–10.

2. Z zastrzeżeniem art. 2 ust. 3 [jeżeli chodzi o] przedsięwzięcia wymienione w załączniku II, państwa członkowskie określają za pomocą:

a) badania indywidualnego,

lub

b) progów lub kryteriów ustalonych przez państwo członkowskie,

czy przedsięwzięcie podlega ocenie zgodnie z art. 5–10.

Państwa członkowskie mogą postanowić o stosowaniu obydwu procedur określonych w lit. a) i b).

3. Podczas przeprowadzania badania indywidualnego lub ustalania progów bądź kryteriów do celów ust. 2 należy uwzględnić odpowiednie kryteria selekcji wymienione w załączniku III.

4. Państwa członkowskie zapewniają, że ustalenie dokonane przez właściwe władze zgodnie z ust. 2 udostępniane jest opinii publicznej".

9 W pkt 7 lit. c) załącznika I do dyrektywy 85/337 wskazano:

„Budowa nowej drogi o czterech lub większej liczbie pasów bądź ich wyrównanie lub poszerzenie istniejącej drogi złożonej z najwyżej dwóch pasów do co najmniej czterech pasów, w przypadku gdy taka nowa droga lub wyrównywana, lub poszerzana część drogi miałaby co najmniej 10 kilometrów długości w jednym odcinku".

10 W pkt 10 lit. e) załącznika II do dyrektywy 85/337 wskazano:

„Budowa dróg […]".

11 Załącznik III do dyrektywy 85/337 stanowi:

„1. *Cechy przedsięwzięć*

Cechy przedsięwzięć muszą być rozpatrzone z uwzględnieniem w szczególności:

— […]

— kumulacji z innymi przedsięwzięciami,

[…]”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

12 Dekretem z dnia 15 listopada 2001 r. Prezes Rady Ministrów Republiki Włoskiej wprowadził stan wyjątkowy w mieście Mediolan w związku z zanieczyszczeniem środowiska będącym skutkiem ruchu samochodowego i niewystarczalności istniejącej infrastruktury drogowej. Zarządzeniem z dnia 28 grudnia tego samego roku minister spraw wewnętrznych powierzył burmistrzowi Mediolanu funkcję komisarza odpowiedzialnego za wprowadzenie w życie środków niezbędnych, aby sprostać zaistniałej sytuacji.

13 W ramach realizacji obowiązków wynikających z funkcji komisarza do spraw zagadnień związanych z ruchem drogowym i poruszaniem się w mieście Mediolan burmistrz tego miasta zatwierdził program prac, wśród których figurował projekt budowy drogi łączącej niektóre północne dzielnice Mediolanu, o długości 1600 m. W dniu 29 października 2002 r. zatwierdził on projekt ostateczny dotyczący tej drogi.

14 M. Aiello i inni mieszkańcy strefy przylegającej do drogi zaskarżyli tę decyzję przed Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (regionalnym sądem administracyjnym Lombardii). Podnieśli oni w szczególności niezgodność zastosowanej procedury z prawem wspólnotowym z uwagi na brak oceny skutków przedsięwzięcia dla środowiska naturalnego.

15 Sąd ten oddalił skargę jako bezpodstawną, a M. Aiello i in. złożyli apelację od jego wyroku do Consiglio di Stato (rady stanu).

16 Consiglio di Stato zarządziła przeprowadzenie postępowania dowodowego, z którego wynika, że jeśli nawet plan zagospodarowania przestrzennego gminy Mediolan, pochodzący z 1953 r., przewidywał budowę drogi umożliwiającej szybkie połączenie pomiędzy dzielnicami miasta położonymi w odległości dziesięciu kilometrów od siebie, cel ten został ostatecznie zarzucony na rzecz innego projektu przewidującego budowę wielu odrębnych dróg. Wybudowane zostały dwie drogi. Pierwszej z nich dotyczy spór przed sądem krajowym, druga natomiast jest odrębną drogą o długości 1300 m.

17 Consiglio di Stato jest zatem zdania, że przedsięwzięcie będące przedmiotem sporu przed sądem krajowym nie stanowi części budowy jednej drogi o długości powyżej dziesięciu kilometrów, do której miałby zastosowanie załącznik I do dyrektywy 85/337 określający przedsięwzięcia, przy realizacji których obowiązkowe jest dokonanie oceny skutków dla środowiska, lecz dotyczy budowy drogi, o której mowa w załączniku II, w którym wspomniano ogólnie budowę dróg.

18 Consiglio di Stato rozważa jednak, czy przedsięwzięcie, którego dotyczy spór, nie powinno być poddane takiej ocenie z uwagi na stosowanie art. 4 w związku z załącznikiem II i załącznikiem III do dyrektywy 85/337, ze względu na fakt, iż stanowi ono część większej operacji restrukturyzacji zespołu dróg we wspomnianych dzielnicach, czego konsekwencją byłaby konieczność uwzględnienia przez właściwy organ „kumulacji" różnych przedsięwzięć, co stanowi kryterium wyraźnie określone w załączniku III. Z powyższych względów postanowiła ona zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału następujące pytania prejudycjalne:

„1) Czy art. 2 dyrektywy [85/337] w części stanowiącej, iż ocenie skutków dla środowiska podlegają przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko naturalne oraz że przedsięwzięcia te są zdefiniowane w art. 4 [tejże dyrektywy], należy interpretować w ten sposób, iż jakiekolwiek przedsięwzięcie, które znacząco oddziałuje na środowisko, podlega tej procedurze oceny, nawet jeśli nie zostało ono wymienione w załącznikach I lub II do dyrektywy; czy też w odmienny sposób — iż [wspomnianej] procedurze oceny podlegają jedynie przedsięwzięcia, o których mowa w załącznikach I i II do dyrektywy?

2) Czy art. 4 dyrektywy [85/337] — w zakresie w jakim pozostawia państwom członkowskim możliwość decydowania o konieczności dokonania oceny skutków dla środowiska przedsięwzięć [wymienionych w załączniku II do dyrektywy] dla każdego przypadku z osobna lub według wcześniej ustalonych kryteriów, biorąc pod uwagę również kryteria, o których mowa w załączniku III [do dyrektywy] — nakłada na państwa członkowskie obowiązek, czy też stwarza im jedynie możliwość uwzględniania kryteriów, o których mowa w załączniku III do dyrektywy?

3) Czy art. 1 [dekretu Prezesa Rady Ministrów Republiki] z dnia 12 kwietnia 1996 r. stanowi właściwą transpozycję — dokonaną przez ustawodawcę włoskiego — art. 4 dyrektywy [85/337] i jej załącznika III, skoro w przedmiocie poddawania przedsięwzięć z załącznika II do dyrektywy ocenie skutków dla środowiska nie przewiduje on kryterium kumulacji przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami, o którym mowa w załączniku III?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

19 Zgodnie z art. 104 § 3 regulaminu, w przypadku gdy odpowiedź na zadane pytanie może zostać w sposób jednoznaczny wyprowadzona z istniejącego orzecznictwa albo gdy odpowiedź na to pytanie nie pozostawia żadnych uzasadnionych wątpliwości, Trybunał, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, może orzec postanowieniem z uzasadnieniem.

W przedmiocie dopuszczalności

20 Comune di Milano uważa pytania podniesione przez Consiglio di Stato za niedopuszczalne ze względu na fakt, iż oba przedsięwzięcia budowy dróg, do których Consiglio di Stato odnosi się w orzeczeniu w postanowieniu odsyłającym, są odrębnymi przedsięwzięciami, a ich charakter nie jest taki, aby mogły łącznie oddziaływać na środowisko.

21 W tym względzie należy przypomnieć, iż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach współpracy pomiędzy Trybunałem a sądami krajowymi ustanowionej na mocy art. 234 WE do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszły wyrok, należy, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy, zarówno ocena, czy dla wydania wyroku niezbędne jest uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, z którymi zwraca się do Trybunału. W konsekwencji jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa wspólnotowego, Trybunał jest, co do zasady, zobowiązany do wydania orzeczenia (zob. w szczególności wyrok z dnia 10 maja 2001 r. w sprawach połączonych C-223/99 i C-260/99 Agorà i Excelsior, Rec. s. I-3605, pkt 18).

22 W niniejszej sprawie sąd krajowy w sposób wyraźny wskazał, że wykładnia wielu przepisów dyrektywy 85/337 była niezbędna dla ustalenia, czy przedsięwzięcie

w postaci budowy drogi, którego dotyczy sprawa przed sądem krajowym, powinno zostać poddane ocenie skutków dla środowisko.

23 Odmowa udzielenia odpowiedzi na pytanie prejudycjalne postawione przez sąd krajowy jest możliwa jedynie wtedy, gdy wykładnia prawa wspólnotowego, o którą sąd ten zwraca się do Trybunału, w sposób oczywisty nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem ma charakter hipotetyczny lub gdy Trybunał nie posiada wystarczającej wiedzy na temat okoliczności faktycznych i prawnych, aby odpowiedzieć na postawione mu pytania w użyteczny sposób (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Agorà i Excelsior, pkt 20).

24 W niniejszej sprawie żaden z powyższych warunków nie został spełniony.

25 W związku z tym wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

Co do istoty

26 Zważywszy iż odpowiedź na postawione trzy pytania nie budzi żadnych uzasadnionych wątpliwości, zgodnie z art. 104 § 3 zdanie drugie regulaminu Trybunał poinformował sąd krajowy, że zamierza orzec postanowieniem z uzasadnieniem i wezwał podmioty wymienione w art. 23 statutu Trybunału Sprawiedliwości do przedstawienia ewentualnych uwag w tym względzie.

27 Aiello i in. oraz Komisja Wspólnot Europejskich odpowiedzieli na wezwanie Trybunału do przedstawienia uwag. Komisja wskazała w swej odpowiedzi, że nie sprzeciwia

się temu, aby Trybunał orzekł w drodze postanowienia z uzasadnieniem. Aiello i in. przedstawili argumenty podobne do podniesionych przez siebie wcześniej w uwagach na piśmie i wnieśli o rozpoznanie sprawy na rozprawie. Jednakże nie skłoniło to Trybunału do zmiany zamierzonego trybu postępowania.

— W przedmiocie pytania pierwszego

28 Poprzez swoje pierwsze pytanie sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 2 ust. 1 dyrektywy 85/337 należy interpretować w ten sposób, że przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które nie zostały wymienione w załącznikach I i II do tej dyrektywy, podlegają mimo tego ocenie skutków dla środowiska na podstawie przepisów tej dyrektywy?

29 Artykuł 2 ust. 1 dyrektywy 85/337 przewiduje, że przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko naturalne, między innymi z powodu ich charakteru, rozmiarów lub lokalizacji, i które w związku z tym podlegają ocenie w odniesieniu do ich skutków, zostały określone w art. 4 dyrektywy.

30 Wspomniany art. 4 stanowi w ust. 1, że przedsięwzięcia wymienione w załączniku I do dyrektywy 85/337 podlegają ocenie skutków dla środowiska, natomiast w ust. 2, że w odniesieniu do przedsięwzięć wymienionych w załączniku II do dyrektywy państwa członkowskie określają — stosując ustalone progi lub kryteria — czy podlegają one tego rodzaju ocenie.

31 Należy również przypomnieć, że artykuł ten zastrzega w obu przypadkach określonych w poprzednim punkcie stosowanie art. 2 ust. 3 dyrektywy 85/337, zgodnie

z którym państwa członkowskie mogą w sytuacjach wyjątkowych nie stosować wymogu poddania ocenie do określonego przedsięwzięcia.

32 Ponadto art. 1 dyrektywy 85/337 przewiduje w ust. 4, iż dyrektywa nie dotyczy przedsięwzięć służących obronie narodowej, a w ust. 5, że nie ma ona zastosowania do przedsięwzięć, których szczegółowe rozwiązania zostały przyjęte przez szczególny akt ustawodawstwa krajowego, ponieważ cele tej dyrektywy są osiągane w procesie ustawodawczym.

33 Należy w każdym razie również przypomnieć, że zakres stosowania dyrektywy 85/337 jest szeroki, a jej cel dalekosiężny (zob. wyroki: z dnia 24 października 1996 r. w sprawie C-72/95 Kraaijeveld i in., Rec. s. I-5403, pkt 31, oraz z dnia 16 września 2004 r. w sprawie C-227/01 Komisja przeciwko Hiszpanii, Zb.Orz. s. I-8253, pkt 46), i że w tym duchu powinno się ją stosować.

34 W konsekwencji, w świetle rozważań zawartych w pkt 29–32 niniejszego postanowienia, na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 2 ust. 1 dyrektywy 85/337 powinno się interpretować w ten sposób, iż nie zawarto w nim wymogu, aby wszelkie przedsięwzięcia, które mogą wywierać znaczące skutki na środowisko podlegały procedurze oceny przewidzianej w tej dyrektywie, lecz jedynie te przedsięwzięcia, które wymieniono w załącznikach I i II do dyrektywy, zgodnie z zasadami określonymi w art. 4 dyrektywy z zastrzeżeniem art. 1 ust. 4 i 5 oraz art. 2 ust. 3 tej samej dyrektywy.

— W przedmiocie pytania drugiego

35 Poprzez pytanie drugie sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy kryteria wyboru określone w załączniku III do dyrektywy 85/337 muszą być stosowane przez państwa członkowskie w procesie ustalania zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy, czy

istnieje konieczność poddania procedurze oceny skutków dla środowiska przedsięwzięć, do których ma zastosowanie załącznik II do dyrektywy dla każdego przypadku z osobna lub z zastosowaniem progów lub kryteriów ustalonych przez te państwa.

36 W tym względzie Trybunał orzekł już, że choć państwa członkowskie mogą ustalać kryteria lub progi pozwalające na określenie, które spośród przedsięwzięć wymienionych w załączniku II do dyrektywy 85/337 w pierwotnym brzmieniu winny być poddawane tego rodzaju ocenie, zakres uznania pozostawiony państwom członkowskim jest ograniczony wyrażonym w art. 2 ust. 1 przywołanej dyrektywy obowiązkiem zbadania skutków przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko między innymi z powodu ich charakteru, rozmiarów lub lokalizacji (zob. w szczególności wyrok z dnia 23 listopada 2006 r. w sprawie C-486/04 Komisja przeciwko Włochom, Zb.Orz. I-11025, pkt 53).

37 Zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy 85/337 do państw członkowskich należy ustalenie, w jakich przypadkach przedsięwzięcia wymienione w załączniku II do tej dyrektywy podlegają ocenie skutków dla środowiska, podczas gdy przedsięwzięcia wskazane w załączniku I do wspomnianej dyrektywy zawsze są objęte taką procedurą.

38 Ten sam przepis pozostawia państwom członkowskim dwie możliwości. Pierwsza z nich to decydowanie dla każdego przypadku z osobna, czy przedsięwzięcie wymienione w załączniku II powinno być poddane takiej ocenie. Druga natomiast to określanie w sposób ogólny i abstrakcyjny, przy zastosowaniu progów lub kryteriów, tych przedsięwzięć wymienionych w załączniku, co do których istnieje obowiązek dokonania takiej oceny.

39 Z samej treści art. 4 ust. 3 dyrektywy 85/337 wynika, iż w obydwu przypadkach nakłada ona na państwa członkowskie obowiązek uwzględnienia odpowiednich kryteriów selekcji określonych w załączniku III do tej dyrektywy, to jest tych spośród nich, które należy zastosować, biorąc pod uwagę cechy danego przedsięwzięcia.

40 W związku z powyższym na pytanie drugie należy odpowiedzieć w ten sposób, że kryteria selekcji określone w załączniku III do dyrektywy 85/337 muszą być stosowane przez państwa członkowskie w procesie ustalania — w odniesieniu do przedsięwzięć wymienionych w załączniku II do dyrektywy — zarówno na podstawie analizy dla każdego przypadku z osobna, jak i na postawie ustalonych przez nie progów lub kryteriów, czy istnieje konieczność poddania danego przedsięwzięcia procedurze oceny skutków dla środowiska.

— W przedmiocie pytania trzeciego

41 Poprzez pytanie trzecie sąd krajowy zwraca się w istocie do Trybunału o stwierdzenie, czy przepisy prawa włoskiego rozpatrywane w zawisłej przed nim sprawie stanowią właściwą transpozycję art. 4 dyrektywy 85/337, skoro nie przewidują one kryterium kumulacji z innymi przedsięwzięciami, wymienionego jednakowoż w załączniku III jako kryterium selekcji, które należy uwzględnić w procesie ustalania przez właściwy organ krajowy, czy przedsięwzięcia, o których mowa w załączniku II do dyrektywy, powinny być poddane ocenie skutków dla środowiska.

42 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem rolą Trybunału nie jest rozstrzyganie w ramach postępowania wszczętego na podstawie art. 234 WE w przedmiocie zgodności norm prawa wewnętrznego z postanowieniami prawa wspólnotowego. Jego zadaniem jest natomiast dostarczenie sądowi krajowemu wszystkich elementów wykładni prawa wspólnotowego, które mogą mu być pomocne w dokonaniu oceny zgodności norm prawa wewnętrznego z uregulowaniami wspólnotowymi (wyrok z dnia 6 marca 2007 r. w sprawach połączonych C-338/04, C-359/04 i C-360/04 Placanica i in., Zb.Orz. s. I-1891, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).

43 W niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, iż sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy państwa członkowskie, transponując dyrektywę 85/337 do krajowych systemów prawnych, mają obowiązek przyjęcia przepisu przypominającego o obowiązku przestrzegania kryterium kumulacji danego przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami, o którym mowa w załączniku III do tej dyrektywy, w trakcie ustalania, czy przedsięwzięcie objęte zakresem załącznika II powinno być

poddane przewidzianej w tej dyrektywie ocenie skutków danego przedsięwzięcia dla środowiska.

44 W tym zakresie należy przede wszystkim przypomnieć, że każde z państw członkowskich będących adresatami dyrektywy ma obowiązek przedsięwzięcia w ramach swego porządku prawnego wszelkich koniecznych działań w celu zapewnienia nieograniczonej skuteczności dyrektywy, zgodnie z celem, jaki ona realizuje (wyrok z dnia 30 listopada 2006 r. w sprawie C-32/05 Komisja przeciwko Luksemburgowi, s. I-11323, pkt 32).

45 Trybunał orzekł również, iż wdrażane przepisy dyrektywy winny posiadać niekwestionowaną moc wiążącą oraz wymaganą specyficzność, precyzję i jasność, aby uczynić zadość zasadzie pewności prawa, zgodnie z którą w wypadku, gdy dyrektywa nadaje uprawnienia jednostkom, powinny one mieć możliwość zapoznania się z całością swych uprawnień (wyrok z dnia 4 grudnia 1997 r. w sprawie C-207/96 Komisja przeciwko Włochom, Rec. s. I-6869, pkt 26).

46 W niniejszym przypadku art. 4 dyrektywy 85/337 należy interpretować w ten sposób, że nakłada on na właściwy organ obowiązek uwzględnienia odpowiednich kryteriów selekcji wymienionych w załączniku III do dyrektywy w procesie ustalania, czy przedsięwzięcie objęte zakresem załącznika II do dyrektywy powinno być poddane ocenie skutków dla środowiska, zarówno gdy ustalenia tego dokonuje dla każdego przypadku z osobna, jak i w przypadku gdy dane państwo członkowskie zdecydowało się na uregulowanie ogólne.

47 Jeśli państwo członkowskie zdecyduje się na określenie w sposób ogólny i abstrakcyjny — co może uczynić zgodnie z przepisami dyrektywy 85/337 — przedsięwzięć objętych załącznikiem II do dyrektywy, które powinny być poddane ocenie skutków dla środowiska, do niego należy sporządzenie listy przedsięwzięć, przy zastosowaniu, w zależności od przypadku, jednego lub większej liczby odpowiednich kryteriów wskazanych w załączniku III. Kryterium kumulacji, jeśli ma w danej sytuacji zastosowanie, może w ten sposób zostać wykorzystane do poddania takiej ocenie wszelkich przedsięwzięć, z uwzględnieniem realizacji przedsięwzięcia w powiązaniu z innymi przedsięwzięciami, co oznacza wtedy wzięcie pod uwagę kilku przedsięwzięć realizowanych w danym okresie czasu.

48 Jeżeli natomiast państwo członkowskie zdecyduje się, w odniesieniu do wszystkich albo do niektórych sytuacji, na określanie dla każdego przypadku z osobna, które przedsięwzięcia spośród objętych zakresem załącznika II do dyrektywy 85/337 powinny być poddane ocenie skutków dla środowiska, do niego należy zapewnienie, by właściwe organy krajowe uwzględniły różne kryteria wymienione w załączniku III do dyrektywy mające zastosowanie z uwagi na cechy danego przedsięwzięcia.

49 W tym celu pozostawiono do uznania państwa członkowskiego ewentualne odesłanie w przepisach prawa krajowego do kryteriów ze wspomnianego załącznika III. Może ono także włączyć te kryteria do ustawodawstwa, przewidując w sposób wyraźny konieczność odwoływania się do nich przez właściwe organy w procesie ustalania dla każdego przypadku z osobna, czy przedsięwzięcie objęte zakresem załącznika II do dyrektywy 85/337 powinno zostać poddane ocenie skutków dla środowiska.

50 W każdym razie, jeżeli państwo członkowskie wybierze takie rozwiązanie, nie będzie mogło — nie uchybiając swoim zobowiązaniom wynikającym z prawa wspólnotowego — wykluczyć w sposób wyraźny lub dorozumiany jednego lub większej liczby kryteriów przewidzianych w załączniku III do dyrektywy 85/337, skoro każde z nich, w zależności od tego, jakiego przedsięwzięcia z załącznika II sprawa dotyczy, może być istotne dla ustalenia, czy istnieje konieczność przeprowadzenia procedury oceny skutków dla środowiska. Tego rodzaju wykluczenie mogłoby bowiem, w zależności od charakteru krajowego systemu prawnego, zniechęcić właściwy organ krajowy do uwzględnienia danych kryteriów albo nawet mu je uniemożliwić.

51 Na pytanie trzecie należy zatem odpowiedzieć w ten sposób, że jeżeli państwo członkowskie zdecyduje się na określanie dla każdego przypadku z osobna, które przedsięwzięcia spośród wymienionych w załączniku II do dyrektywy 85/337 powinny być poddane ocenie skutków dla środowiska, powinno ono — w drodze odesłania do załącznika III do dyrektywy zawartego w przepisach prawa krajowego czy też poprzez włączenie tych kryteriów do prawa krajowego — zapewnić rzeczywiste uwzględnienie przez właściwe organy krajowe każdego z tych kryteriów w sytuacji, gdy któreś z nich ma zastosowanie do danego przedsięwzięcia. Państwo członkowskie nie może wykluczyć tych kryteriów w sposób wyraźny lub dorozumiany.

W przedmiocie kosztów

52 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (szósta izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 2 ust. 1 dyrektywy Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne, w brzmieniu ustalonym dyrektywą Rady 97/11/WE z dnia 3 marca 1997 r., należy interpretować w ten sposób, iż nie zawarto w nim wymogu, aby wszelkie przedsięwzięcia, które mogą wywierać znaczące skutki na środowisko podlegały procedurze oceny przewidzianej w tej dyrektywie, lecz jedynie te przedsięwzięcia, które wymieniono w załącznikach I i II do dyrektywy, zgodnie z zasadami określonymi w art. 4 dyrektywy i z zastrzeżeniem art. 1 ust. 4 i 5 oraz art. 2 ust. 3 tej dyrektywy.**

2) **Odpowiednie kryteria selekcji określone w załączniku III do dyrektywy 85/337, w brzmieniu ustalonym dyrektywą 97/11, muszą być stosowane przez państwa członkowskie w procesie ustalania — w odniesieniu do przedsięwzięć wymienionych w załączniku II do dyrektywy — zarówno na podstawie analizy każdego przypadku z osobna, jak i na postawie ustalonych przez nie progów lub kryteriów, czy istnieje konieczność poddania danego przedsięwzięcia procedurze oceny skutków dla środowiska.**

3) **Jeżeli państwo członkowskie zdecyduje się na określanie dla każdego przypadku z osobna, które przedsięwzięcia spośród wymienionych**

w załączniku II do dyrektywy 85/337, w brzmieniu ustalonym dyrektywą 97/11, powinny być poddane ocenie ich skutków dla środowiska, powinno ono — w drodze odesłania do załącznika III do dyrektywy zawartego w przepisach prawa krajowego czy też poprzez włączenie tych kryteriów do prawa krajowego — zapewnić rzeczywiste uwzględnienie przez właściwe organy krajowe każdego z tych kryteriów w sytuacji, gdy któreś z nich ma zastosowanie do danego przedsięwzięcia. Państwo członkowskie nie może wykluczyć tych kryteriów w sposób wyraźny lub dorozumiany.

Podpisy